

Број 04-34/19

Датум 15. 03. 2021

## ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ И ОДБРАНУ ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА

### 1. Општи подаци

Име кандидата

Јована Николић

Уметничка област

Примењене уметности и дизајн

Име ментора

Зоран Блажина, ред. проф.

Назив уметничког пројекта

*Дизајн за особе трећег доба – књига  
графичких стандарда*

Комисија за писање извештаја

**Зоран Блажина**, ред. проф. Факултета примењених уметности у Београду (ментор); **Ранко Бочина**, ред. проф. Факултета примењених уметности у Београду, **Душан Нешић**, ред. проф. Факултета примењених уметности у Београду, **Љиљана Петровић**, ред. проф. Факултета примењених уметности у Београду, **Славица Драгосавац**, ред. проф. Факултета уметности у Нишу.

Датум седнице Наставно уметничко научног већа на којој је именована Комисија

11.12.2020.

Број одлуке о именовању Комисије

03-13/118-VI-8

## 2. Биографија кандидата

Име презиме	Јована Николић
Место и датум рођења	Ниш, 12.08.1990.
Адреса	Булевар Немањића 1/35, 18000 Ниш
Телефон	061 14 64 720
E-mail адреса	<a href="mailto:jovana.nik.jov@gmail.com">jovana.nik.jov@gmail.com</a>

Јована Николић (1990), дипломирала је 2013. године на Факултету уметности Универзитета у Нишу, на Департману за примењене уметности, на смеру Графички дизајн. 2015. године завршила је мастер академске студије на Факултету уметности Универзитета у Нишу и исте године уписала докторске академске студије на Факултету примењених уметности у Београду, на Одсеку за графички дизајн.

Од 2014. године ради на Факултету уметности у Нишу, као асистент на предмету Плакат.

Излагала је на више групних изложби и фестивала у земљи и иностранству из области плаката, фотографије, филма, цртежа, инсталације и мултимедија, међу којима су: међународна изложба *Artistic Mind – Young Women Artists in comparison*, музејски комплекс *San Salvatore in Lauro – Pio Sodalizio dei Piceni*, 2018. године, Рим, Италија, дебитантска изложба плаката, *Медиокритет – плакат као рефлексција друштва*, галерија Графички колектив, 2017. година, Београд, Србија; *Радови на папир*, галерија Рафаел Михајлов, 2017. година, Велико Трново, Бугарска; *Сцена вол. 1, Изложба уличне уметности*, Установа културе Вук Караџић, 2016. година, Београд; *Велтформат (Weltformat)*, фестивал плаката, Луцерн, Швајцарска, 2015. године; *МоМоВо (Women's Creativity since the Modern Movement)*, изложба идејних решења логотипа учесника интернационалног такмичења *МоМоВо, Festival Architettura in Citta*, Торино, Италија; Миксер фестивал, колективна инсталација *Црна кутија (Black Box)*, Београд, Србија, 2015. године; Ш. У. Н. Д. фестивал (Шта уметност нуди друштву), изложба плаката и инсталација, Циглана - Клуб љубитеља тешке индустрије, Београд, Србија, 2015. година; *Ритам Европе, 70 година од борбе против фашизма*, изложба плаката, Нови Сад, Србија, 2015. године; *Forest Europe*, изложба фотографија, Конференција о заштити шума у Европи (The Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe), Мадрид, Шпанија, 2015. године; *Светско бијенале студентског плаката*, Нови Сад, 2014. године; *PDP конференција (Print, Design, Photography)*, изложба фотографија, Нови Сад, 2014. године; *Треће светско бијенале студентске фотографије*, Нови Сад, 2011. године; *Скуп Младих филмских аутора*, пројекција филмова, Универзитет у Нишу, Бановина, Ниш, 2013. године и *Фестивал EDIT*, мултимедијална изложба, Галерија Арт 55, Ниш, 2013. године.



### 3. Детаљна анализа уметничког пројекта кандидата

Докторски уметнички пројекат *Дизајн за особе трећег доба – књига графичких стандарда* сачињен је из две аутономне истраживачке целине – из теоријског и практичног дела рада.

Теоријски, писани део докторског уметничког пројекта кандидаткиње Јоване Николић састоји се из четири целине (поглавља), са пратећим подцелинама, из којих проистиче практични део рада, као резултат опсежног истраживања теме *Дизајн за особе трећег доба*. Садржај писаног рада подељен је на следећа поглавља: *Увод, Теоријске оквире, Методе и Практични рад*.

*Увод*, прво поглавље, састављено је из пет подцелина:

(1) у уводном излагању кандидаткиња нас упознаје са термином *златног доба* - усвојеног синонима за треће животно доба, који означава период доброг здравља, одржаног степена активности као у средњем добу, али и материјалне сигурности, постављајући пред себе питање шта се графичим дизајном може учинити како би оно било достижно свим припадницима ове старосне популације;

(2) у *Току теоријског излагања* направљен је кратки увид у сваку од четири велике целине и пружена експликација свих појединачних циљева и намера који се за њих везују;

(3) *Предмет и циљ рада* сажимају основну намеру овог докторског уметничког пројекта која се огледа у креирању мултимедијалног визуелног водича кроз симболе трећег доба, са циљем увођења посматрача у тему, као предуслова за његово веће ангажовање у мапирању и решавању откривених проблема у будућности, у реалном и виртуелном простору.

(4) „*Соба 65*“ - *временски простор трећег доба* представља подцелину којом је објашњена симболика уласка у нови период живота. Разматрајући карактеристике трећег доба, ауторка као прву битну тачку лоцира тренутак одласка у пензију након навршене 65. године живота – тренутак преласка из радно активног у радно пасивно становништво, односно преласка из једне друштвене групе у другу, чиме особа стиче нови друштвени идентитет. У даљем тексту се кандидаткиња позива на дело Арнолда ван Генепа, француског етнологa и антрополога, који у књизи *Обреди прелаза* прелазак из једне друштвене групе у другу илуструје примером преласка из једне просторије у другу. Инспирисана поменутом метафором, ауторка овог докторског уметничког пројекта раду даје симболични назив *Соба65*, означавајући временски простор трећег доба.

(5) На крају уводног дела излагања, кандидаткиња у подцелини *Феномен обрнуте демографске пирамиде*, прави увид у садашњи тренутак, говорећи о демографском феномену својственом само 21. веку, који подразумева диспропорционални однос генерација млађе, средње и популације преко 65 година старости. Имајући у виду изнете податке по којима први пут у историји човечанства припадници трећег доба постају многобројнији у односу на припаднике млађе популације, комисија примећује актуелност и значај теме овог докторског уметничког рада, посматраног кроз призму графичког дизајна.



У другом поглављу су, кроз две подцелине, разматрани *Теоријски оквири* овог докторског уметничког рада:

(1) у првој, под називом *Невидљива инфраструктура савременог света – софтвер као нова друштвена парадигма*, кандидаткиња опширно говори о значају софтвера у савременом друштву и култури, позивајући се на теоријске ставове Лева Мановича, теоретичара нових медија, о софтверу као невидљивој инфраструктури савременог света, који прожима сваки његов део, чинећи га новом друштвеном парадигмом и новим универзалним језиком. Ауторка истиче нови доживљај стварности посредоване софтверским језицима и алгоритмима, који проширују поље комуникације, омогућавајући размену порука не само између људи, већ и људи и машина, као и машина и машина, постављајући нам питање откривања могућности, односно немогућности мишљења графичких комуникација изван новооформљених оквира. Идеја проистекла из значаја постојања база података, коју истиче Лев Манович, представља још један битни сегмент овог дела рада и лежи у замисли о креирању „базе проблема“ особа трећег доба, која ће у будућности послужити као основа за формирање „базе решења“ посвећене овој старосној популацији.

(2) Као наставак следи део посвећен студији случаја под називом *Дизајнерска пракса као алат: „Промене вођене дизајном“*, у којој се подробно бави анализом дизајнерске праксе Бруса Мауа, канадског дизајнера, који својим обимним стваралачким опусом илуструје значај холистичког схватања дизајна и могућности решавања комплексних проблема друштва коришћењем методе *Design Thinking*-а, истичући се као важна референтна тачка у овом докторском уметничком пројекту.

Трећа целина темељно образлаже *Методу* рада, на почетку се позивајући на став Виктора Ј. Папанека, који сматра да дизајн мора бити „иновативни, високо креативни, интердисциплинарни алат, који одговара правим потребама човека...”, као и да “... мора бити заснован на истраживању”. Овај део истраживања подељен је на два дела: у првом делу, пратећи задате стандарде, кандидаткиња креира упитник под називом *Треће доба (65+) у Србији*, посвећеног откривању доминантних проблема особа трећег доба, са циљем стварања слике о животу популације између 65. и 80. године старости. Надовезујући се на претходне теоријске целине, кандидаткиња се позива и на мишљење Б. Мауа који сматра да од квалитета дизајна, у најширем смислу, зависи и квалитет живота, па сва питања и одговоре анкете ставља у контекст дизајна. Закључци изведени из анкете придружени су осталим информацијама о особама трећег доба, на глобалном плану (особа трећег доба широм планете), прикупљаним у току истраживања. На основу тога је детектовано неколико целина, за које је креирана серија плаката, која ће послужити као визуелно полазиште за даља истраживања. Откривени проблеми подељени су на социолошке, економске, здравствене и проблеме неадекватног дизајна.

Други део истраживања обухватио је анализу тоналитета обраћања особама трећег доба и њиховој деци, приказану актуелним примером – рекламним телевизијским спотом, емитованим у Србији крајем 2020. године, који ће кандидаткињи послужити као артефакт, али и као својеврсна инспирација да у форми видеа препозна сличности



са „long-scroll“ мултимедијалним формама презентације, које ће у практичном делу рада искористити у циљу постизања динамичне визуелне наратије.

Последњу целину чини образложење практичног дела рада, за који је идеја проистекла из закључака изведеног из теорије – да графичке комуникације у овом докторском уметничком пројекту треба мислити у оквиру мрежа – спољашњих и унутрашњих, друштвених и личних, теоријских и практичних. Позивајући се на мишљење савременика да „све чега нема на интернету и не постоји“, закључује да рад треба реализовати дигитално, како би његова структура била компатибилна са садашњим временом и сврхом рада – расветљавања симбола трећег доба и популаризовања теме. У овом делу рада, кандидаткиња обједињује све претходне фазе истраживања, спајајући их визуелно у мултимедијални рад под називом „Соба65“, која ће служити као основа за повезивање шире публике са темом дизајна за особе трећег доба. У детаљном образложењу кандидаткиња наводи да је визуелним представама откривених проблема особа трећег доба, првобитно приказаних на плакатима припојила ознаку „хаштаг“ (#), чија улога лежи у динамичном обележавању садржаја од стране корисника друштвених мрежа. Графичком обрадом – сједињавањем са ознаком хаштага постојећих знакова, ауторка пребацује визуелне приказе проблема у поље јавног дискурса – поља друштвених мрежа, чинећи их видљивијим широком кругу људи, стварајући тиме нову симболичну целину. У другом делу рада, анализирајући значај структуре излагања садржаја, користи дизајнирани систем редоследа излагања, приказаног у есеју *Storytelling*, архитектке Цефрија Инабе, како би пажњу публике одржала будном и активном. Уводни део практичног дела рада, *Собе65*, састоји се из три целине – (1) дефинисања затеченог стања, (2) образложења почетних проблема и (3) њиховог стављања у контекст теме *Дизајн за особе трећег доба*. Водећи нас ка климаксу приче, у другом делу рада човек је приказан као знак, са сопственим заштитним пољем, чији назив садржи/означава дужину трајања, односно време његовог постојања (чо\_век). Делећи проблеме на „лакше“ (животно неугрожавајуће) и „теже“, ауторка говори о нарушавању заштитног поља знака, метафорички замишљеног као сам „живот“, који знаку „омогућава“ постојање. Тачку климакса чини проблем усамљености, чијом кулминацијом долази до још једног савременог феномена - усамљене смрти, парадоксалне судбине многих особа трећег доба, савременика хиперумреженог друштва. Рад *Дизајн за особе трећег доба* тежи метафоричком, али и практичном оснаживању и заштити „заштитног поља знака“ – подизањем свести о проблемима и решењу које нам ауторка нуди својим докторским уметничким пројектом.

#### 4. Оцена остварених резултата

Креирани мултимедијални рад под називом *Соба65 – водич кроз симболе особа трећег доба* посматрачу пружа нови поглед на ову тематску целину, водећи га кроз симболе који комуницирају позитивне и негативне стране овог животног периода.

Након опсежног интердисциплинарног истраживања, створен је увид у многобројне проблеме особа трећег доба, који су у даљем, практичном делу рада, селектовани, систематизовани и графички представљени, чинећи јавно доступну визуелну базу проблема особа трећег доба, која другим уметницима, дизајнерима и истраживачима може послужити као почетна тачка у раду.

Коришћењем постојеће инфраструктуре и потенцијале нових медија, као и употребом савременог језика друштвених мрежа, тема *Дизајн за особе трећег доба* приближена је млађој популацији, чиме је понуђено решење за ублажавање међугенерацјских тензија бољим разумевањем особа трећег доба.



## 5. Критички осврт Комисије

Докторски уметнички рад *Дизајн за особе трећег доба*, заузима критички став према неповољним културним оквирима живота особа трећег доба, бавећи се питањем инклузивног и одговорног графичког дизајна, заснованог на интердисциплинарном истраживању потреба ове старосне популације и начина њихове визуелне комуникације. Полазећи од претпоставке да „видети“ чини предуслов разумевања проблема, стратешким приступом истраживању, у потрази за симболима трећег доба, креирањем графичких порука и њиховом имплементацијом, ауторка чини видљивијим проблеме и теме особа трећег доба, приближавајући их публици посредством визуелне „платформе“ за развој емпатије према овој старосној популацији, чиме, уједно, упућује позив на њихово колективно решавање.

Хиперумрежено друштво, у коме се комуникација одвија у свим правцима захтева преиспитивање функционалности постојећих графичких комуникација, у контексту дизајнирања за особе трећег доба - спајањем графичких комуникација и нових технологија отварају се нова поља за креирање савремених знакова и симбола, сведочанства духа садашњег времена.

## 6. Закључак са образложењем доприноса пројекта уметности

Докторски уметнички рад *Дизајн за особе трећег доба – књига графичких стандарда*, заснован је на емпатичном, социолошком, антрополошком и психолошком приступу дизајну као утилитарној и уметничкој дисциплини. Синтезом научних и уметничких истраживачких метода омогућено је балансирање између утилитарности и уметничке имагинације, чиме је створена нова визуелна наративна целина. Графички дизајнер – примењени уметник, посматрачу пружа савремену слику трећег доба, сачињену од графички обликованих и презентованих симбола, носиоца вешеслојних порука о нашој прошлости и садашњости, али и будућности, постављајући питање о значају и улози графичког дизајна у ангажованој уметности.

Из наведених података о приложеној докторској уметничкој теми, може се закључити да рад тежи расветљавању и решавању проблема особа трећег доба посредством графички комуницираних садржаја. Испуњавањем наведених циљева, комисија сматра да овај рад доприноси бољем разумевању дизајна за особе трећег доба, али и одрживог и хуманог дизајна, чинећи добру основу за даља уметничко-научна истраживања.

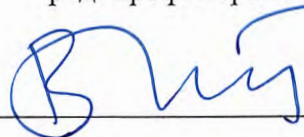
Критичким и ангажованим приступом, ауторка даје лични печат раду, видљивог у одабиру техника, грађе и тоналитета обраћања публици. Кандидаткиња тежи преусмеравању знања и вештина савременог оглашавања, примењене психологије и графичког дизајна у корист маргинализоване групе особа трећег доба, чиме пружа

могућност посматрања рада из практичног, уметничког, али и теоријског и научног угла.

Из приложеног предметног материјала, комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта закључује да је докторски уметнички пројекат *Дизајн за особе трећег доба – књига графичких стандарда*, завршен и у складу са тиме предлаже Научно уметничком наставном већу Факултета примењених уметности и Сенату Универзитета уметности да прихвате овај извештај и покрену процедуру за јавну одбрану докторске дисертације Јоване Николић.

#### ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ


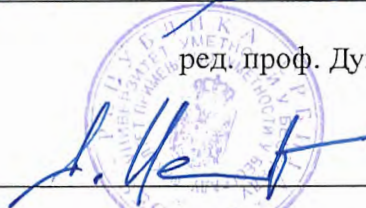
ред. проф. Зоран Блажина



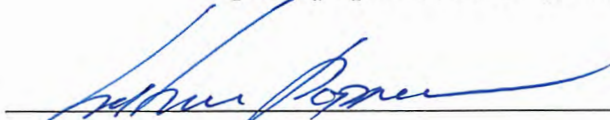
ред. проф. Ранко Бочина



ред. проф. Душан Нешић



ред. проф. Љиљана Петровић



ред. проф. Славица Драгосавац

